

Előfizetési feltételek
 helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:
 Egész évre . . . . . 12 kor.
 Fél évre . . . . . 6 kor.
 Negyedévre . . . . . 3 kor.
 Egyes szám ára . . . . . 16 fillér.

Hirdetések díja:
 □ centiméterenként 6 fill. Kereskedők és gyárosok külön árkedvezményben részesülnek.

Nyílt tér sora 40 fillér.

KÖZÉRDEK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

AZ ALSÓFEHÉRVÁRMEGYEI GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség
 és
Kiadóhivatal:
Földes Ede
 könyvkereskedése
 Beth'an-utca 2. sz. alatt,
 hova úgy a lap szellemi részét illető közlemények, mint az előfizetések és hirdetések bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatkak vissza

Somogy vármegye felirata.

Somogy vármegye a következő feliratot intézte az országgyűléshez:

„A végzet a magyar nemzetet két népfaj teugérjárja közé szoritotta. Magyarország egy kis sziget a szláv és germántörzsek oceánjában. A kifelé törekvő nemzetiségek is előntéssel fenyegetik. Kikezdte már a német a magyar földet a felső vidékeken uradalmak összevásárlásával, ortvátadásra készen állanak ellene a hazai román, rác, szerb pénzüzetek milliányi betáblázott követeléseikkel. A magyar, a székely pedig földet nem leve hónapban, idegenbe árad és örökre elvesz a hazára. A statisztika szerint Magyarországon két millió hold föld idegenek tulajdonában van, melyből magára Nyitra vármegyére 570052, Trencsénre 143175, Zemplénre 192879, Sárosra 70345, Pozsonyra 48629 hold esik, vagyis Nyitra vármegyének egy negyede, Trencsénnek egy ötöde, Zemplénnek egy nyolczada, Sárosnak egy kilenczede, Pozsony vármegyének egy tizenötöd részét már nem a magyarok, sőt Somogy vármegyében is 30183 holdat nem magyar állampolgárok bírnak. Ezen idegenek 69%-át az osztrákok, 14%-át a németek, 4%-át svájciak, 2%-át francziák, 2%-át olaszok, 7%-át angolok, amerikaiak, oroszok, románok, görögök stb. teszik.

Ha bizonyos részben elismerjük is, hogy a birtokosoknak idegen forgalma a kultura fejlesztésére, gyárak létesítése által az ipar emelésére és így az általános jólét előmozdítására is szolgálhatnak, de elenyésznek ezen vélt előnyök, ha viszont meggondoljuk, hogy az ily idegenek, kik magyar állampolgárok lenni sem akarnak, akik idegen gazdasági tiszteket fogadnak, gazdasági gépeiket külföldről hozzadják, jövedelmeiket külföldön költik el, — akkor ezen idegenek által való birtokvásárlást a hazára határozottan veszedelmesnek tartjuk.

De nemcsak gazdasági, hanem hazafias okokból is gátat kell vetni a magyar földnek idegen kézre jutása ellen, mert nem várhatjuk be azon idegentől, ki Magyarországon vett birtokát csak jövedelmező üzletnek tekint, hogy Magyarországot hazájának vallja, a ma-

gyarral együtt érezzen, ha a magyar haza érdeke megkívánja, érte sikkra szállva, vérét ontsa, hanem inkább a viszonyok illető fejlődése oda vezethet, hogy a magyar föld magyar kézzel elvétetvén, a nem magyar érzelmű idegenek száma folyton szaporodik; azok száma pedig, kik a magyar érzést anyatejjel szívták magukba és reájuk a haza mindenkor számíthatna, föld nélkül maradván, folytonosan apad. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a politikai okot sem, hogy a bennünket körülvevő nagy állami átalakulások következtében beállható ellenséges támadások ellenében kedves hazánk védelmét a birtokok idegen tulajdonosainál és ezek idegen alkalmazottjainál egyáltalán nem találhat, sőt a saját nemzetünk részéről jövő támadás náluk inkább támogatást nyerne. Gátat kell tehát vetni az idegenek birtokvásárlásának, gátat kell vetni a nemzetiségi pénzüzeteknek a magyar föld ellen intézett támadásai elé, földet kell adni a magyar népnek, a telepítési akció minél szélesebb alapon való folytatása által. Miért is tiszteletteljesen kérjük a mélyen tisztelt képviselőházat, méltóztatnék oly törvények alkotása iránt intézkedni, melyek a magyar földnek a magyar kézen megtartását és megszerzését a legnagyobb mértékben lehetővé teszik; nevezetesen: hogy nem magyar állampolgárnak magyar földbirtok szerzése még öröklés útján se engedtessek meg; hogy nem hivatalosan az országon kívül, bizonyos időn túl állandóan tartózkodók az állami teherrekehez való hozzájárulásra nagyobb mértékben köteleztessek; hogy a telepítési akció szélesebb alapon folytattassék; hogy az állam, nemzeti állami szempontból veszélyezett vidékeken még elővásárlás útján is szerezhessen földbirtokokat magyar állampolgárok telepítése végett.

A kérdés, melyet a felirat tárgyal, annyira fontos, hogy a magyar állam léteérdekeit érinti. A felirat vármegyénknek is megküldetett s a f. hó 30-iki közgyűlésen tárgyalásra kerül. Ajánljuk törvényhatóságunk beható figyelmébe. Megdönthetetlen igazság marad az, melyen soha semmifele elmélet ezen nem segíthet, hogy: „A kié a föld, azé az ország.”

Alispáni jelentés.

Terjedelmes füzetben jelent meg Alsófehér vármegye alispánjának jelentése az 1902. évről. Részletes és pontos adatokban tünteti fel a vármegye központi és járási hivatalainak s a vármegye közönsége által kiküldött bizottságoknak működését. A zárszámadási kivonatban azon pénzek és értékek vannak ismertetve, melyeket a vármegye házipénztára az 1902. év folyamán kezelt, 8557186 kor. 80 fillér bevétellel, 5772511 kor. 16 fillér kiadással és 2784675 kor. 64 fillér áthozott maradvánnyal. Ezen felette tanulságos kivonat után Alsófehér vm. hét országgyűlési képviselő-választó kerületében az 1903. évre összeírt választókról szóló kimutatás következik, mely szerint az alvinczi kerületben van 1056, a gyulafehérváriiban 610, a magyarigeniben 844, a vizaknaiban 318, a marosújváriban 727, az abrudbányaiiban 161, a nagyenyediben 1036 választó. Az adó-ügy kimutatása alapján befolyt: I. Egyenes adó 1357141 kor. 62 fillér; II. orsz. betegápolási pótdó 33022 kor. 10 fillér; III. hadmentességi díj 17548 kor. 95 fillér; IV. fogyasztási adó 131920 kor. 97 fillér; V. illeték 242259 kor. 85 fillér; illetékegyenérték 44949 kor. 57 fillér. Az eredmény — a betegápolási és hadmentességi rovatot kivéve — mindenütt kedvezőbb a múlt évnél.

Nagyon érdekes a „Népoktatás” rovata is, melyben az óvoda-ügy, az elemi iskolázás ügye, az iskolák tanítási nyelve, a tanítók, az iparos- és kereskedő tanonciskolák, felső nép- és polgári iskolák, a vármegyei tanítóképzés ügye, a tanító-fizetések kiegészítéséről szóló 1893. XXVI. t.-cz. végrehajtására vonatkozó intézkedések ismertetése. Ezek szerint óvodába járt 6718 gyermek; elemi iskolákba összesen 22934, a mely számba be vannak foglalva mindazok, a kik minden-napi, ismétlő, gazdasági, iparos-tanonc, kereskedő-tanonc, felső népiskolában, polgári iskolában tanultak. A 260 elemi népiskola közt van a megyében állami 42, a többi tanulmány részben felekezeti. A tanítás nyelve csak 68 iskolában volt volt magyar, 12-ben német, 182-ben román; a nem magyar tanulmányú iskolák közül a magyar nyelvet 96-ban sikerrel, 100-ban siker nélkül tanították.

TÁRCSA.

Alvincz.

— Magyarország erdélyrészi ötven mezővárosainak egyike. —
 — A „Közérdek” eredeti tárczája. —

Régi, igen sok viszontagságokat átél, átszenvedt város, Alsó-Fehér vármegye alvinczi járásában, a Maros balpartján.

Már a rómaiak alatt lakott hely volt. Mellette vezetett el a római út¹ Apulumba (Gyulafehérvárra), a régi Dácia főhelye, polgári és katonai központjához; hol a legio XIII. gemina állomása volt, mely majdnem száz éven át Dácia őrségének magvát képezte; s mely legionnak nyomai a Maros mentén Alvinczen, Csigmon (Germisora), Veczelen (Micia) fellelhetők.²

Benkő Transsylvaniaja szerint Alvinczen római feliratos kövek³, újabb kutatások folytán pedig római tárgyak és pénzdarabok is találtak.

Alvincznek a neve a római időben Burticum volt, a magyarok bejövetele utáni időkben egyes okmányok szerint: Vinch, Vinch inferior (1361.), Vinse, Alvinc, Vinecki, Vnit (1532), Wyntz, Allwynucz (1486), latinul: Alvincium, szászul: Wengs, Winz, vagy Weinz románul: Vincia din zsoz, Vintiu de diosu.

Multjára vonatkozó több érdekes adataink vannak. Knauz művében említi: hogy II. Endre kir. az esztergomi káptalannak kárpótlásul a szenvedett sok kárért, az erdélyi Vincz birtokot adta.⁴

1248-ban Lőrincz erdélyi vajda Alvinczet több szabadalmak és kiváltságokkal ajándékozta meg.⁵ 1265-ben

István ifj. király megerősítvén Lőrincz erdélyi vajda által Alvincznek 1248-ban adott szabadságlevelét, felmenti a bezerédi apátnak az Alvincziek birtokával szomszédos földeit is.⁶

1269-ben István Alvinczet Chyl comesnek adományozta azon szolgálatokért, melyeket ez Istvánnak, atyja IV. Béla király ellen a dévai táborozásnál tett.

1277. Dominica Reminiscere a Selyk és Medgyes környékéről összegyűlt szászok Vizaknai János (Gaan de Salisfodio comes) vizaknai és selyki comes vezetése alatt Alvinczről (Winc' inf.) rohantak meg a gyulafehérvári püspöki lakot s tettek ott oly irtózatos öldöklést és pusztítást (Fejér: Cod. D. T. VIII. V. 7. p. 71—74. Gr. Kemény Not. Cap. Alb. 22. l.)

1289-ben László király a vinczi vámok kétharmadát, Miklós gyulafehérvári prépostnak és a többi káptalanbeli társainak ajándékozta.⁷

Az erről szóló kiváltságlevelét Miklós erdélyi prépost kérelmére Károly király 1323. okt. 9-kén átírja a káptalan javára.⁸

1300-ban Alvinczi Herbord comes özvegye Erzsébet, a segesvári kolostornak 10 márka ezüstöt hagyományozott.⁹

1430-ban Zsigmond király, Alvincz mezővárost a szomszéd Borberekkel, — melyhez Tartorja, Karna, Rakatós és Borosmező is tartoznak — szabad királyi várossá tette (jure liberae civitatis ékesítette fel),¹⁰ és a szászvárosok kiváltságaival felruházta.¹¹

34. — ⁶ Wenzel: III. 120—1. Balics: Egyh. tört. II/2 k. 247. l. — ⁷ Gyulafeh. káptl. Cent. XX nr 34.

⁸ Pergamenen irva. Cent. XX. nr. 34. — ⁹ Wenzel: V. 191. Ecclesia fratrum Praedicatorum de Schesburg, Weisenburgensis Dioecesis. — ¹⁰ Eder: Observ. Crit. et prag. in hist. Transs. — Felmer. p. 85. — Fejér Cod. D. T. VII. vol. 1. p. 294. item T. XI. p. 462. — ¹¹ Kemény: Not. Capit. Albens. I. 167. — Rupp Magyar-

Báthory István országbíró, Zsombor és Ujfalu helységek határai kijárájáról szóló és Kolozsvárt 1486. jul. 3-án kelt levelében, Szeben s más szász városok királybírái között, Alvincznek is mint szász városnak bírája: Peter és esküdt polgára Márton, mint homo regius előfordul.¹²

1670. decz. a fejevári diatán a 3. Art. végeztetett: Alvincz és Borberek közti hidnak csinálása. Ugyan ottan 1675. máj. 25-én tartott diata 9-ik artikulusában végeztetett: hogy Alvincz és Borberek között a régi jó szokás megtartassék a közönséges haszonvételeben. Hasonlóan a fejev. diatán 1678. okt. 1-én a 16. art. által meghagyott: hogy Borberek, Alvinczi, Fejervári, Borbándi, Sárdi, Igeni, Vajásdi, Enyedi s Tordai nemesség parancsalatra, toties quarties, felölni tartoznak a kolozsvári kapitány felszólítására.

„Alvincz városát az országút átmettszi; innen a Marosnak tartok, mint Kővári leírja,¹³ csaknem a folyó partján egy Kastély-várron van a lapályban; mely emeletes volt, oldalai elég emelkedettek. Fala tetőtől talpig sima; ablakai keskenyek, de magasak, szépen metszett kőparkányzatokkal. Felirat rajta nincs, kivéve a mostani kapuja komlokatát, hol olvasható, hogy e kaput egy sok czimekkel felruháztt báró kanoonok építette 1733-ban.”

„E kastély várszerű s négyszöglet képez. A körülte mélyedő víztartóban, most is van mocsár. Északi szárnya, nagyszerű homlokozatával, ma is látható. Nyugoti és déli oldala, mióta Mártonfy püspök alatt, útszór leégett, fedetlenül sorvad. Most északon van kapuja, hajdan keletről volt. Akkor a víztartó hidján bejutva, tágas, mintegy 140 lépés átmérőű ter nyílt fel, s ott

orz. helyr. tört. III. k. 195. l. — ¹² Szabó K. Székely okl. III. k. 109. l. — ¹³ Kőváry: Erd. Rég. 173—175.

¹ Carl Gooss: Studie zur Geographie und Geschichte des Trajanischen Daciens. 44. l. — ² Szilágyi: Magyar nemz. tört. mill. I. k. CLXX. l.; Huszthy: O. és Uj-Dacia 33. l. — ³ Benkő: Transs. I. k. 549. l. — ⁴ Knauz 221. l. — ⁵ Gyulafeh. káptl. Cent. XX. nr.

A tanítók közül magyar anyanyelvű 142; ezeken kívül a magyar nyelvet szóban és írásban bírja 120, keveset ért 80, semmit 15. A magyarul keveset vagy semmit sem értők többnyire rég idő óta vannak alkalmazásban; ezek elmozdítása vagy nyugdíjaztatása iránt az iskolalátogatásokból folyólag rendről-rendre intézkedés tétetik. Különösen figyelemreméltó az a haladás, mely a közlekedési viszonyok javulásában mutatkozik; erről a haladásról részletes tanulmány számol be. Nemkülönben a vármegye közegészségi állapotairól. A szép jelentés megérdemli, hogy részletes tanulmányul foglaljuk össze vele, a kik a közállapotok iránt komolyan érdeklődnek.

Az első segélynyújtás.

A czimben jelzett fontos kérdésben tanfolyamot tartott folyó márczius hó 24. és 25-én Nagyenyeden dr. Viroztek Győző úr, budapesti gyakorló orvos, a budapesti mentő-egyesület parancsnoka.

A kereskedelmi miniszternek egy valóban humánus intézkedéséről számolunk be. A miniszter ugyanis elhatározta, hogy oly vidéki gócpontokon, a hol különösen sok a gyári munkás, szakszerű tanfolyamot fog tartani a baleseteknél nyújtandó első segélyről.

Ezen tanfolyamon való részvétellel felszólította az összes gyárakat és ipartestületeket. Egy ily tanfolyam tartatott nálunk is a fentjelzett 2 napon. Résztvettek: az összes nagyenyedi gyárak és ipartelepek, az iparos-egylet, a marosújvári és gyulafehérvári gyárak közül többen. Megjelentek továbbá az előadások: Nagy Lajos főisk. rektorprofessor vezetése alatt a tanítóképzészek és Gálffy János igazgatóval élőkön a m. kir. vinczellér-képzede összes tanítványai. Mindvégig jelen voltak az előadásokon: Nagyenyed város érdemes polgármestere, főorvosa, rendőrkapitánya az összes szolgálaton kívüli rendőrökkel és számos érdeklődő.

Első nap, márczius 24-én 2 $\frac{1}{2}$ óras előadásban megismertette az előadó nagy vonásokban az emberi testnek szervezetét. Minden idegen hangzású szó kerülésével, szemléltető módon megismertette az ember csontvázát, a tüdők feladatát, a sziv működését és a vérkeringési rendszert. Könnyen érthető módon magyarázta az út- és visszereket és azután áttért a sérülésekre.

Különös gondot fordított a vérzések elállítását célzó kötések megismertetésére és mindezeket be is mutatta. Súlyt fektetett főképpen azon nagy úteres vérzések elállítására, a melyek pár perc alatt kioltják az ember életét. Hangsúlyozta itt, hogy az ily nagy mérv

vérvéseknél a megmentett élet, — mer a ritkán van orvos segélye mindjárt kéznél, — az első segélyt nyújtónak köszönhető. Bemutatja a különböző lött, vágott, zúzódiási stb. sebek kezelési módjait részletesen, hogy miért kell a sebkezelésénél a legnagyobb tisztaságra oly nagy súlyt fektetni. Azután áttért a csonttörésekre és demonstrálta, hogy mikenek lehet a legegyszerűbb, a természetben mindenütt található eszközökkel a szerencsétlenül járt embertársnak az első segélyt nyújtani.

Már az első nap mindjárt magával ragadta a hallgatóságot előadásának modorával. Rendkívül érdekes, gazdag tapasztalatból merített, sokszor humoros példákkal fűszerezvén előadását, mindvégig a legnagyobb figyelmet biztosította magának a hallgatóság részéről.

Másod nap — még nagyobb közönség előtt — folytatta előadását. Megismertette az első segélynyújtás módját ajultaknál, gutaütötteknél, vízben fultaknál. Részletesen foglalkozott az élesztési módszerek megismertetésével és azután áttért a mesterséges lélegzésre, mely már annyi embernek elveszettnek tekintett életét adta vissza. Hogy mily kedvesen tudta hallgatóságának érdeklődését a tárgyiránt ébren tartani, annak illusztrálására egy példát hozunk fel. Beszél a mesterséges lélegzésről. Hangsúlyozta, hogy ezt csak akkor kell alkalmazni, ha a sérültnek a tüdők már nem működnek, azaz, ha a sérült már nem lélegzik többé. Hogy a laikus e tekintetben — a nélkül azonban, hogy ezzel kárt okozna — buzgóságában a szükségesnél többet akar tenni, arra a következő esetet hozta fel: Budapesten a lánchídon őrt áll egy általa kiképzett rendőr. Egyszerre csak nagy loccsanást hall. Letekint a Dunába és látja, hogy egy ember, ki öngyilkossági szándékából a vízbe ugrott, a hullámokkal küzd. Az öngyilkos jelölt partot ér, megrázta magát és észre veszi a feleje sietve közelgő rendőrt, futásnak ered; a rendőr lármázva utána, megcsipik a vízből kimenukültet, a rendőr leteperi a földre és rögtön kezdi a mesterséges lélegzés műveletét rajta végrehajtani. Ilyen és más hasonló esetek elbeszélésével tartotta mindvégig fenn az érdeklődést.

A harmadik előadásában tárgyalta a mérgezéseket és a baleset érte embereknek a szállítását. Itt is a mérgeknek két nagy csoportba való osztása által oly könnyen érthetővé tudta magát tenni, és az eljárást az első segély nyújtására oly egyszerűvé, hogy az egész hallgatóságból bizonyára mindenki megértette

és hogy adott esetben mindenki a tőle hallottakat értékesíteni is fogja tudni.

Ha a kereskedelmi miniszter úr előadóját mindenütt oly szerencsésen megtudja választani, mint dr. Viroztek úr személyében, úgy bizonyára sok megmentett életet fognak ezen intézkedésének köszönhetni.

Vegyes hírek.

— **Lapunk mai száma 6 oldalon jelenik meg.**

— **Személyi hírek.** Szász József Alsófehér vármegye alispánja Budapestről f. hó 26-án haza érkezett. — Dr. Werner Gyula, a m.-igényi választókerület s Török Bertalan, a n.-enyedi választókerület orsz. képviselője Szász József alispán 25 éves jubileumának ünneplésére városunkba érkeztek.

— **A törvényhatósági közgyűlés** tárgysorozata, mely a f. hó 30-iki közgyűlésen fog tárgyalatni, megjelent; összesen 87 pontot tartalmaz. Ezen pontok közül a fontosabbak: 1. A vármegye 1902. évi közigazgatásáról szóló alispáni jelentés. 2. A vármegye gyámügyeiről szóló jelentés. 3. A IV. aljegyzői állás betöltése. 4. Alsófehér vármegye hivatalos lapjának megindítása. 5. Nagyenyed város képviselőtestületi határozata a felállítandó áll. elemi iskolák fenntartásához való hozzájárulás ügye. 6. A vármegyei járásorvosok fizetésének és lakbérének rendezése. 7. A kolozsvári kereskedelmi- s iparkamara kérése ipari munkaközvetítő-intézet segélyezése tárgyában. 8. Somogy vármegye átirata, melyet fontosságához mért helyen, a vezércikkben ismertettünk.

— **Kitüntetett községi bíró.** A király Nagy Lajosnak, Tóvis község volt bírájának, sok évi hű szolgálata elismerésül, a koronás ezüst érdemkeresztet adományozta.

— **Sármásy Áron (1809—1903).** Az Ur szőlőjének egy régi hűséges munkása ismét oda van. Sármásy Áron, a hunyadmegyei Hosdát község kicsiny és egyszerű gyülekezetének szeretett ősz papja áldásos működésének 47-ik és hányt vetett életének 84-ik esztendejében kimult. Családi nevén Borza Áron született 1809. ápr. 19-én Vingárdon Alsófehérmegyében. Atyja birtokos volt. Középkorait Nagyenyeden, a teológiát Kolozsvárt végezte. Az 1848-iki szabadságharc kitörésekor Kolozsvárt állott be a tüzérséghez, a hol tüzemesteri rangot viselt, s ütegeknek élelmezője volt. Részt vett az erdélyi hadjáratban, részt vett Nagyszében bevételénél. A szabadságharc leveretése után Törökországba menekült ő is, a hol elebb mint kocsis, később mint

magaslott szemben nagyszerű épülete. A környező kőfal, az északi szárny még áll, a többi rom.

Keletkezéséről biztos adatunk nincs. Bod Péter (Hist. Ecd. I. p. 197.) szerint: a Dominikánusok itt volt kolostora romjaiból Martinuzzi György bibornok, János Zsigmond helytartója építtette. Illia szerint (Ortus et progr. 121. l.) Bethlen Gábor. Mely állítások utóbbika teljesen nem való. Az előbbi valószínűsége mellett bizonyít a Kolozsmonostori konvent levéltárában Lád. A. nr. 86 levő okirat; a mely szerint: 1538. november havában Maylát Istvánnak, Bálványosvárat adta cserébe összes tartozékával Martinuzzi (Fráter György), a Kosár Miklóstól 8000 frton vett borbereki kastélyért és az alvinczi uradalomért (Turul VI. k. C. 6. l.) Szegedi György: „Purpura Pannonica“ -jában (158. l.) kétségbevonhatlanul Martinuzzi által építtetnek mondja.

Annál azonban bizonyos, hogy az alvinczi kastély, mi most is „Martinuzzi kastély“ nevezettel ismeretes, régi idők óta fogva alvinczi uradalmi főhely volt. Melyhez tartozott: 2 város: Alvincz és Borberek, 4 falu: Borsómező, Korna, Ratkó és Tartaria. Melyek II. Lajos király előtt, a királyok által a szászoknak kiszakított helyekhez tartoztak s királyi jogokkal bírtak, de mivel az ellenségeknek igen kivoltak téve s különböző hadaknak mintegy utai voltak; e helyekről a szászok másfelé költöztek lassanként s állandó szokássá vált: hogy azután a fejedelmek által magán egyéneknek is adományoztassanak.¹

1526-ban hozzátartozóikkal együtt, Rádul oláhországi

¹ Benkő: Transsylv. T. I. p. 449. nr. 1 — ² Szilágyi: „Magy.

vajdának adományoztattak. Mely adományozásnak a szászok hét székeinek universitása ellenmondott, de tiltakozásuk sikertelen maradt a Benkő által bőven leirt okokból.

Később 1537-ben Majláth István erdélyi vajda keríté kezére; de Zápolya 1540-ben, mivel ellene pártot ütött, tőle elvette és Rádul vajdának visszaadta.

Utánna birta az alvinczi kastélyt hozzátartozóival: Martinuzzi György bibornok s főkormányzó, (a ki Utyeszenich Fráter György néven is fordul elő). A nagy államférfiu esztergoni érsekké és bibornokká kinevezetése s ez alkalommal Castaldo által rendezett tábori tünepély és a Lippánai táborozás után, alvinczi kastélyába ment Castoldoval, kinek szállásul a kastély legszebb részét adta, ő pedig a deli részen egy szobába vonta meg magát, másnap a marosvásárhelyi gyűlésre indulandó Marosvásárhelyre menni elbocsátván fegyvereit, csak a szekereket őrző csekély szolgazemellyzettel maradt a kastélyban. Hol Castaldo es tabornok parancsára, az ország legelső lánghelméje, az ország kincstárnoka, János Zsigmond gyámja, a csaknem régiben kinevezett bibornok és 70 éves aggastyán 1551. decz. 17-ke hajnalán, midőn imáját végezte, meggyilkoltatott Ferrari által; ki törrel sebezte meg, Pallavicini leütötte s Monino spanyol kapitány pedig lelőtte.² Sokáig mutatták itt azt a szobát, a hol a szomorú tragoedia megtörtént. — —

E kastélyban halt meg még két évi fogság után 1597-ben Áron moldvai vajda is, ki a portávai titkos egyetértéssel vádoltván, Jassyból fogoly gyanánt ide vitetett 1595-ben. — — —

Az alvinczi kastely a hozzátartozókkal, Martinuzzi megöletése után a kir. kincstárra szállt, de oly feltétel alatt: hogy ismét eladományoztassék.³ Minek folytán birta azt: gr. Nádasdy Tamás és Majláth Gábor Birta az Enyingi Török család is a XVII-ik század elején; mit igazol az: mert 1607-ben Alvincz városára vonatkozólag bírói vizsgálat történt. Mely vizsgálatot Török Katalin, Török János leánya s Dengelegi Mihály neje Iffy Anna, Iffy János Majláth Margit leányától mint előbb somlyói Báthory András, később Iffy János neje javára, Rákoczy Zsigmond azon parancsával indit meg: hogy evictio eseten az alvinczi uradalom, melyet Báthory István a Török család mindket nemének adományozott, Druzsina özvegy Bogáthy né ellenében, a kire a javak Iffy János halála után, miután ez még Jósika István és Barcsay András kezén is keresztül ment, jogos örököseire szálljon vissza.⁴

Az alvinczi uradalmat tehát Martinuzzi után gr. Nádasdy Tamás és Majláth Gáboron s Török családon kívül birta még: Báthory András erd. vajda, Bekes Gáspár, Jósika István, Iffy János és Báthory Gábor is.

Nemz. tört. mil. V. k. 315. l. Benkő Transs. T. I. p. 223. — ³ Rupp Jakob: Magyarország. helyr. tört. II. k. 196. l. Ugyan itt említetik: hogy volt Alvinczen Martinuzzinak egy háza, mely halála után a királyi kincstárra szállt. A kincstár ezt később Vaday Jánosnak adományozta; mint ez kitűnik Bornemisza Pál püspöknek közbemjárásából, mely által 1554-ben az említett gr. Nádasdy Tamásnál kieszközölni igyekezett, hogy a gróf urasági hatalmánál fogva Vadayt házának békés birtokában megtartani, minden jobbágyi kötelezettség alól felmenteni kegyeskedjék. — ⁴ Rupp: Magyarország. helyr. tört. II. k. 196. l. Ezen ügynek másolatát látta az 1628-ban ráthóti Gyulafy Szathmármegyének alispánja. Acta Transsylv. Cam. Arch. 9. es. 35. 39.

FERENCZ JÓZSEF KESERŰVIZ

AZ EGYEDÜL ELISMERT KELLEMES ÍZŰ TERMÉSZETES HASHAJTÓSZER.

kertész tengette életét. Kis-Ázsiában is járt. Beszélte a magyar nyelven kívül a német, román, görög és török nyelveket. Három évi külföldi tartózkodása után a forradalmi bizottság, a szabadságharc újra szítása céljából, proklamációkkal és egyéb bizalmi iratokkal Erdélybe küldötte őt; az átjövétel nehézségeit úgy küzdötte le, hogy Verza Juon, hosszufalusi gör. kel. pap 25 drb aranyért, mint kocsisát hozta át a határon oláh legénynek öltöztetve fel. Erdélybe megérkezve, megbízatásait teljesítendő, emberfeletti fáradtsággal járt el a megjelölt személyekkel, de midőn mindenünnen elutasító választ kapott, sőt figyelmeztetést, hogy vigyázzon magára nehogy elfogják és úgy járjon, mint Török János tanár, a kit épen ez idő tájt (1853. okt. 11.) vegeztek ki Marosvásárhelyen, engedett a több oldalról jött intésnek, s élete biztosításáért titkos iratait is mind elégette. Ezután nagy bajjal és félelmek között Kolozsvárra vergődött, hol Salamon József professor, ki őt személyesen ismerte, a kollégiumba bevette, de mivel sem utlevele, sem igazolványa nem volt, itt eszeltek ki, hogy eredeti Borza nevét Sármasnyval cserélje fel, mely nevet aztán mind haláláig megtartotta. A külvilágtól elvonultan itt végezte a teológiát, melynek befejezése után, mint osztálytanító még Kolozsvárt maradt. Mint kollégiumi jurátus több hírnevessé lett férfiunk, s ezek közül egyházközségünk I-ső status főkurátorának br. Bánffy Dezsőnek is tanítója volt. Később ismét veszély fenyegette. A Bach korszak kopói megéreztek, hogy a sokáig keresett Borza a kollégiumban van, s kérdőre is vonták; csak a nagytekintélyben álló Salamon közbenjárásával sikerült őt ekkor igazolni, s az elhűzöléstől megmenteni. Ekkor aztán, hogy a további zaklatásoktól megszabaduljon, a tanári kar ajánlatára, mely így hangzott: „Van Hunyadmegyében az Isten hata mögött egy kis falu, Hosdath, menjen ki oda papnak, hátha így nyomat vesztek.” 1857 közepén el is ment, a hol aztán 47 éven keresztül híven és becsületesen szolgált az Urnak, jóllehet sokat kellett küzdenie az élettel s ama paizsos férfival, a szegénységgel.

— **Correctura.** Lapunk mult számában tudósítunk tévedés folytán azt írjuk, hogy a m. kir. adóhivatal Palugyai József számvevő vezetése alatt tisztelt az alispán nevenapján. Fölmerült kívánságra konstatajuk, hogy az adóhivatal, főnökének vezetése alatt, önállóan csatlakozott a vármegye tisztelő hivatalonki karához.

— **Vizaknai hírek.** A város a régi maradiságból (stabilizusból) a haladás útjára tért. F. hó 23-án tartott közgyűlésén képviselőtestülete általános szava-

A Bethlen Gábor idejétől fogva nemzeti fejedelmink által is bíratott az ő fiskális javaik között; de mint Benkő megjegyzi: „non tamen Jure Fiscalia sen abalienabilia censebantur; quin inter Conditiones Principum Acatii Bartsay, Joan Kemény et Mich. Apafy experesse signatum est: Bona castelli Alvincz, dum ipsi vellent, donari privatis posse.”

Azaz: a Rendek elhatározták: hogy legyen bárkinek adományozható. Minek következtében a faluk egyesek, a kastély pedig később az erdélyi püspökség kezére került.² Ugyanis:

1696. jan. 19-én dr. Illyés András erdélyi püspökké nevezetvén ki I. Leopold császár és király által, az Al-Winczi kastély birtokába beigtattatott, midőn az Al-Winczi Dominium, a kastélylyal együtt neki donáltatott. De az erd. Guberniumnak Thordan 1697. jul. 30-án kelt átiratával ő, mint ez iratban kifejezve van: „ex Officio norio et Commisioe Dominorum Statuum et Ordinum“ kéretet az ország elhagyására. Minek folytán vissza tért Nagyszombatba okt. 9-kén.³

Azonban, III. Károly király 1702-ben rendeletet adott ki: „hogy a Wintzi javak una cum Residentia Episcopo Trausilvaniae adsignentur.”

1715. decz. 11-én kelt királyi leiratával pedig az erd. r. kath. püspökséget régi méltóságába helyreállította s titulo novae fundationis, 4000 forintban, a Vinczi kastély és uradalom a püspökségre iratott a gyulafehérvári székesegyház fenntartására⁴ s Mártonffy György erd. püspöknek nevezetett ki Gyulafehérvár székhelylyel.

¹ Benkő: Transylv. T. II. p. 161. Compil. Const. P. II. T. I. Art. 4. Condit. Princ. p. 21. — ² Kövály: Erd. Rég. 173—174 l. — ³ Schem. Cleri Transs. 1848. p. XXV. XXVI. — ⁴ Prot. act. ex an. 1799—1805.

(Folytatása következik.)

zattöbbséggel kimondotta: hogy 200 hold erdejéről a a fát eladja s a befolyó 160—200 ezer koronát tőkésíti s annak kamatából a piacot és a Föld-utczát kikövezi; hogy a fűdővendégek eső időbeni sárról többé ne panaszkodjanak. Kimondott az is, hogy ha előlegesen pénzt befektető vállalkozó akad, azonnal az említett munkákhoz hozzáfognak. A míg a határozat felsőbb helyen megerősítették s a míg a további lépések minden irányban megtételnek. — A nagymélt. pénzügyminiszterium a földmívelési miniszterium kezébe átbocsátotta a vasuti váró-csarnok és a honvéd-emlék közti tért. Annak némi szabályozása, bekerítése és fenyő-csemetékkel beültetésére 25-én az első lépések megtételnek. A mi nagyon fogja emelni a vizaknai fűdőt, s a honvéd-emlék s annak kerítése is az eddigi vandal rongálásoktól meg lesz mentve.

— **A nagyenyedi ref. tanítóképző-intézet** kiránduló ifjusága 1903 évi április hó 5-ikén, virágvasárnapján, felerészben a Bocskai-emlék, felerészben saját pénztára javára. Nyáradszeredában, az állami iskola termeiben műsoros táncszertélyt rendez. Beléptidij: Személyjegy ára két korona, családjegy öt korona. Műsor: 1. Storch A. Dalra. Éneklő a dalkar. 2. Szavai Nagy Gergely. 3. Hegedű-solo. Játsza Józsa Dezső. 4. Felolvas Lakatos Albert. 5. Vonós quartette. Haydn Largo. I. H. Józsa Dezső, II. H. György István, Violán Mihály Károly, Cellon Lakatos Albert. 6. Monolog. Előadja Kovács Károly. 7. Dankó-Veress: Népdalok. Éneklő a dalkar.

— **Nikotinmentes szivarok.** A közel jövőben oly szivar kerül a dohánykereskedők polczaira, melyből vegyi uton a mérges anyagokat kivonják s ugyanazon az uton azt s illatot adnak. Delicias néven jön a forgalomba s olyan embereknek, kiknek a dohányzás káros s a kik nem tudnak róla könnyen megsemmisíteni, megbecsülhetetlen élvezeti czikk lesz. Két fele minőségben fogják a Deliciast gyártani. Egyiknek a füstje édes lesz, a másiké kesernyész. Izléses dobozokban 10-ével csomagolva kerül a vevők kezébe a betegek szivarja.

— **Hitelszövetkezeti közgyűlés.** Az 1898. évi XXIII. t.-cz. alapján alakult Országos Központi Hitel-szövetkezet kötelekebe tartozó nagyenyedi-tóvisi ipari hitel-szövetkezet, mint az orsz. központi hitel-szövetkezet tagja 1903. évi április hó 19-én délután 2 órakor a szövetkezet hivatalos helyiségében rendes közgyűlést tart, melyre a tagok az alapszabályok 35. §-a értelmében meghívotnak. Napirend: 1. Mult évi üzleteredményről szóló jelentések tárgyalása. 2. Zárószámok megvizsgálása és a felmentvény megadása. 3. Mérleg megállapítása. 4. Tiszta jövedelemről való rendelkezés. 5. Az igazgatóság 2 tagjának választása. 6. Az alapszabályok módosítása. 7. Netaláni indítványok. 1902. évi december hó 31-én a tagok száma 153, üzletrészeknek száma pedig 424 volt; az év folyamán belépett 30 tag 37 üzletrészzel, kilépett 5 tag 6 üzletrészzel. A felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleg a szövetkezet helyiségében kifüggesztetett és mindenki által megtekinthető. A tisztelt tag urak felkérve, miszerint jelen meghívásnak tudomásul vételét névaláírójukkal elismerni sziveskedjenek.

— **Utazási ösztöndíj felső ipari szakiskolát végzett iparos ifjak számára.** A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara a kereskedelmi miniszter úrtól 11729 sz. leirattal vett megbízatás alapján pályázatot hirdet egy 1350 (Egyezerháromszázötven) koronát tevő külföldi tanulmányúti ösztöndíjra, melyre kiváló készséggel bíró a budapesti vagy kassai állami felső ipari iskolát végzett iparos ifjak pályázhatnak, mely körülmény végbizonyítványal igazolandó. A folyamodványon megjelölendő 1. azon speciális ismeret, melynek elsajátítása vagy tovább tanulmányozása végett szándékozik a tanulmányútát megtenni; 2. eddigi gyakorlati működése esetleges szakmunkálatai az illető ismert körben; 3. nyelvismeretei; 4. a tervezett tanulmányút programja; 5. az utazás időtartama; 6. felmentése annak, hogy a szerzett tapasztalatokat és és ismereteket miként véli itthon értékesíteni. A pályanyertes a tanulmányútról a miniszter úrhoz beszámoló jelentést köteles benyújtani. A fentiek figyelembe vételével szerkesztett s 1 koronás bélyeggel ellátott folyamodványok a kereskedelmi miniszter úrhoz czimzeten, kamaránkhoz legkésőbb folyó évi augusztus hó 1-ig annál is inkább benyújtandók, mert a később érkezők figyelembe nem fognak vétetni.

— **A „Siculia“ Természetes Szénsavat Sűrítőgyár** Részvénytársaság IV-ik évi rendes közgyűlését ma délelőtt 11 órakor a „Háromszéki Takarékpénztár Rész-

vénytársaság“ helyiségében Sepsiszentgyörgyön tartja. Tárgysorozat: 1. Az igazgatósági jelentés és zárószámadás betervezése. 2. A felügyelő-bizottság jelentése. 3. A felmentvény megadása. 4. Nyereségelosztási tervzet feletti határozathozatal. 5. Három igazgató választása. 6. Indítványok. A lefolyt üzleti év zárószámadatai 21732 korona 99 fillér nyeresémet mutatnak fel, melyből az igazgatóság 4% osztalek fizetését indítványozza.

Csarnok.

Kirándulásunk a Wallenstein várkastélyhoz.

Edinburgh, 1903. márcz. 14.

A „Közérdek“ számára írta Bokor Sándor.

Az Elba vadregényes völgyén, a Szászországba vezető vasútvonalon Bodenbach az utolsó osztrák állomás.

Elragadó fekvésű kis német város, közvetlen az Elba partján, egy erdős, sziklás hegy lejtőjén. Köröskörül fenyőborította magas hegyek, csúcsain festői vármokkal, mik hajdan nevezetes szerepet játszottak a világtörténelemben, szegélyezik az Elba keskeny völgyét. A folyón végtelen hosszú sorban, méla egyhanguságban usznak a cseh tutajok, mikkel élénk ellentétet képeznek a fűrge, zakatoló propellerek.

Még Bécsben elhatároztuk, hogy itt kiszállunk. Kipihenjük magunkat, hogy ujult erővel roboghassunk be a nagy Németbirodalomba. Az elindulásunk után való első szombaton étkeztünk meg Bodenbachba. Amint a vonatból kiszálltunk, nagy meglepetésünkre, még nagyobb örömünkre egy régi, debreczeni osztálytársunkat pillantottuk meg az állomás perronján. Meleg köszörítések s hazafias ölelések után kérdéskösdésünkre, hogy hova igyekszik, azt felelte: Wittenbergbe, az egyetemre.

Valami négy-öt nappal előbb elindult hazulról, mint mi, de mint afele lelkiismeretes ember, huzamosabb időt töltött Bécsben, Prágában, megnézve alaposan mindent, ami arra érdemes volt. Így történt aztán, hogy Bodenbachban utóértük.

A kollégám bevásárolta a maga szokásos feltucat képeslapját s azután a Pista* indítványára beszálltunk ugyanazon vendéglőbe, hol ő már előzőleg letelepedett.

Míg a kollégám a képes lapokat látta el a szükséges utralalokkal, mi ketten elbeszélgettük egymásnak kölcsönösen idáig szerzett tapasztalatainkat. A végén megegyezve abban, hogy az utat Drezdáig együtt folytatjuk. Drezdától ő aztán más irányban megy tovább. „Igaz, mikor akartok tovább indulni?“ kérdezte Pista.

„Holnap reggel“, feleltem.

„Halasszatok el hétfőre, — indítványozta — holnap tegyünk egy kis kirándulást a Wallenstein várkastélyhoz. Ide nincs messze s igen nevezetes vár. Fontos szerepet játszott a 30 éves háboru ideje alatt s minket magyarokat közelről érdekel.“

Én beleegyeztem minden ellenvetés nélkül, hanem a kollégám, — ki ezalatt elkészült a képeslapjaival — nem helyeselte a tervet. Látszott, hogy nem sok kedve van hozzá. Felhozta ellenvetését, hogy az elrabolt tőlünk egy egész napot, mit Drezdában okosabban felhasználhatunk. Aztán meg azt se tudjuk, merre van az a várkastély.

Pista megnyugtatta, hogy azt az egy napi késést bőven fogja kárpótolni az, amit ott látni fogunk. Ő emlékszik még, hogy a történelemtanára beszélt volt olyasmir, hogy ebben a várkastélyban sok magyar vonatkozásu historiai emlék van. Az utat illetőleg pedig ő teljesen bizonyos. Utána nézett már a térképen; aztán meg tudakozódott felőle itt a vendéglősnél. S hogy szavának hitelt adjon, előkeresett egy ől kisebb nagyobb térképet s kihalászva belőlök a szükségletet, kiterítette a kollégám elé az asztalra.

„Ehol van ni“ — kezdte magyarázni. — Ezen a hegyen, ami itt a község mögött van, keresztül megyünk, túl rajta a völgyben van egy kis falu: Altenberg. Ebben azonban nem megyünk be, hanem a mellette levő erdőn áthaladunk, felfelé egy hegycsúcsra s ha oda felérünk, onnan már meglátjuk Wallensteinburgot.“

„Belekerül egy féluppa, csak mig odaérkezünk, — szölt a kollégám — s másik félbe, mig hazavergődünk. Már pedig mi azért jöttünk ide, hogy pihenjünk.“

„Több, mint bizonyos, — válaszolt Pista — hogy 4 óra alatt megjárjuk. Az egész ut nem több 15—16

* Ez a neve az új utatársunknak. Felsőlegesen tartottam a teljes nevet kiírni. Az olvasók úgy sem ismerik.

Tángerl József

női és férfi divatáru kereskedő Nagyenyeden, tisztelettel értesíti a nagyérdemű közönséget, hogy a tavaszi idényre újdonságai honi férfi és női ruhaszövetekben, batisztok, kretonok, szatenok, oxfordok, inlettek, zopherek, gyapju és csipke-függönyök, ágy és asztalterítők és futószőnyegekben már teljesen beérkeztek s azok megtekintésére b. figyelmét felhívja.

kilométernél jövet-menet. S ha a várban időzünk egy felőrá, vagy másfelet, még akkor is itthon leszünk délre, kényelmesen.

„Jól van, — hagyta helyben a kollegám — nekem ugyan nincs valami tulságos sok kedvem hozzá. Én sohasem viseltetem valami különös jóindulattal Wallenstein iránt. A 30 éves háborút meg gyűlölöm. Nem a legkellemesebb iskolai emlékeket idézi fel bennem. Hanem hát a ti kedvetekért megteszem, hogy elmegyek.”

„Ha más nem, maga a kirándulás, ilyen remek vidéken, fenyőillatos, ózondus levegőben, megérdemli, hogy velünk tarts.” — Zárta be a vitát Pista.

Másnap reggel, rövid reggeli után, úgy hat óra tájban utnak indultunk. Gyönyörű szép szeptemberi nap volt. Nem vittünk magunkkal semmit, hogy a gyaloglás annál kényelmesebb legyen. Pista azonban — ősi szokásához híven — magához vette a téli kabátját, azzal indokoltván ezen kissé szokatlan tettet, hogy hegyek között az idő gyorsan változik.

Pista vezetett, kezében a térképpel. Altenberget elértük minden nehézség nélkül. Pista, hogy az út iránt teljesen megbizonyosodjunk, beszaladt a faluba s egy embertől megkérdezte, jól megyünk-e Wallensteinburg felé.

„Azt mondta az az ember, — szólta Pista visszajövet — az út olyan egyenes, hogy lehetetlenség eltéveszteni.”

Nyugodtan haladtunk tovább. Az út reugeteg fenyőerdőn vezetett bennünket. Százados fák jobbra, balra. Tiszta, fenyőillatos, ózondus levegő. Remek vidék. Szóval a kirándulás egészen óhajításunk szerint haladt előre.

Hanem amint vagy négy kilométernyire haladtunk az erdőbe, az út egyszerre három ágra szakadt. Egy szuette faoszlop volt leüve az erdőszele az út mellett, jelezve, hogy a bal felé vezető út valami faluba vezet, amelyről mi soha sem hallottunk s amit a térképen se leltünk. A középső útra mutatókar mindenestől eltűnt. A jobbkez felőli út nyilván visszavezetett Altenbergbe. Legalább mi úgy okoskodtunk.

„Az az ember azt mondta, — szólalt meg Pista — hogy menjünk azon az uton, amelyik a hegy körül vezet.”

„Melyik hegy körül?” — kérdezte a kollegám.

Egy feltűzött hegy volt körülöttünk. Egyik kisebb, másik nagyobb.

„Aztán meg, hogy valami erdőn kell keresztül mennünk.” — Folytatta Pista.

„Én egy cseppet se kételkedem benne, — engedte meg a kollegám. — Merre menjünk?”

Hatalmas fenyőrenges borított minden hegyet.

„Meg hogy másfél óra múlva a tetőre érünk.” Magyarázta tovább Pista.

„Ez az, amit én nem hiszek” — szólta a kollegám, kezdően bosszankodni.

„Hát mit csináljunk?” — kérdezte Pista.

„Én a középutat ajánlom! — szólaltam meg. — Nekem a sejtelmem ösztönszerűleg azt sugja, az lesz a helyes. Ezt az elvet Horatiustól tanultam s minden fontosabb körülményei között az életnek ezt alkalmaztam s mondhatom, idáig még soha sem csalódtam benne.”

Hogy azonban ez az elv most az egyszer cserben hagyott. Hogy egy jó felőrai gyaloglás után az út nyomtalanul eltűnt s mi szemtől-szembe állottunk egy hatalmas darázs-fészekkel, azt én nem láthattam előre. Nincs szabály kivétel nélkül. Még így is. Én meg vagyok győződve, hogy az volt a helyes irány s ha az út folytatódik tovább abban az irányban, amelyben kellett volna neki, több mint valószínű, hogy mi elérünk Wallensteinburghoz idejében. Hanem hát az utitársaim arcáról azt olvastam le, hogy nincsenek a vezérséggel megelégedve. Ennélfogva lemondtam s a megürült tisztségbe Pista lépett be.

„Azt hiszem meg vagy elégedve azzal, amit csináltál.” — szólott.

„Tökéletesen.” — Feleltem, leülve egy közeli kőrakásra.

„Én idáig elvezettek benneteket biztosságban. Vezetnélek tovább is szívesen, hanem egy művész sem tud játszani buzdítás nélkül. Úgy látszik, nem vagytok velem megelégedve, mert nem tudjátok, hol vagytok. Én nem bánom, akármerre mentek. Én nem szólok bele. Végeztem veletek.”

„Ne érts félre.” — Engesztelt Pista — Mi mindenképpen őszintén elismerjük, hogy a te segítség nélkül soha sem jutottunk volna erre a helyre. Mi teljes hűfűt adunk a te elvednek. Hanem magad láthatod, hogy az őszön gyarló, könnyen téved. Én azt ajánlom, helyettesítsük tudományal, az sokkal megbízhatóbb.

„Na, hol a nap!” — szólalt meg a kollegám — „Nem gondolod, — szólalt meg a kollegám — hogy ha a faluba visszamennünk s egy gyereket megfogadnánk, hogy vezessen bennünket, nem sokkal okosabb lenne?”

„Az csak időlopás volna, — felelt Pista. — Bizd csak rám a dolgot. Én meglehetősen jó physikus voltam diák koromban, a csillagászatban iránt meg különösen érdeklődtem.”

Azzal kivette az óráját s elkezdett forogni vele jobbra, balra.

„Egyszerű, mint az abc-e — mondá. — Az ember a kis mutatót a napnak irányítja, aztán felezi a kis mutatót meg a XII köze eső körgereztet s a felező vonal megmutatja északot.”

Egy ideig jött-ment összevissza, előre-hátra, aztán megszólalt:

„No, meg van. Arra van észak, ahol az a darázs-fészék van. Adjátok csak ide azt a térképet.”

Oda adott neki. Letelepedett vele a fűre, szembe a darázs-fészekkel s elkezdte tanulmányozni.

„Wallensteinburg innen dél-nyugatra fekszik. — Szólt egy kis idő múlva. —

„Hogy érted azt, hogy: innen?” — Tudakolta a kollegám.

„Hát innen, ahol jelenleg vagyunk.” Felelt Pista, meggyőződéssel.

„De hát hol vagyunk jelenleg?” — Tudakolta a kollegám.

Ez egy kicsit szegit ütött a Pista fejébe. Hanem hamarosan felvidult:

„Az nem határoz, hol vagyunk, Wallensteinburg innen dél-nyugatra van. Ne is fecséreljük itt az időt, hanem gyérünk tovább.”

„Én nem látom tisztán, hogyan csináltad ki. — Aggályoskodott a kollegám. — Hanem hát tegyük föl, hogy ez nem határoz. Különbö is úgy tudom, egészségi szempontból rándultunk ki. Azt pedig megtaláljuk arra is.”

„Minden rendben lesz azonnal — nyugtatta meg Pista. — Tíz órára Wallensteinburgban leszünk.”

Körülbelül háromnegyed óráig gyalogoltunk a Pista által megállapított irányban s a midőn egy tisztásra kiértünk, megpillantottuk ugyanazt a falut, amely mellett reggel eljöttünk: Altenberget, valami két kilométernyire tőlünk. Ráismertem a tornyáról, mibe a lépés kívül vezetett fel. Már akkor megbámultam, mikor először eljöttünk mellette.

A falu látása lehangolt. Kézzelel foghatólag bizonyította, hogy három óra hosszat barangoltunk összevissza reggel óta eredménytelenül. Hanem Pista megörült neki.

„Na, valahára! — Szólt meg, megnyugodva. — Most már tudom, hogy hol vagyunk.”

„Úgy emlékszem, azt mondtad, az nem határoz.” Jegyezte meg a kollegám.

„Nem hát; — vágott vissza Pista — most már csakugyan nem. Mi most a naptól keletre vagyunk, tehát Wallensteinburg tőlünk dél-nyugatra van. Vagyis, ha . . . itt hirtelen elhallgatott . . . „Mit is mondtam — szóló rövid szünet után. — A felező vonal mit mutatott: delet, vagy északot?”

„Azt mondtad, hogy északot.” Felelt a kollegám.

„Biztosan tudod?” — Erősödött Pista.

„Biztosan. — Nyugtatta meg a kollegám. Hanem az ne zavarja a te calculusaidat. Minden valószínűséggel azok tévesek.” Tette hozzá.

Pista gondolkodott egy darabig s aztán megnyugodva szólott:

„Persze, hogy észak volt, nem is lehetett dél. Ha pedig észak volt, akkor nekünk nyugatra kell most mennünk. Gyérünk!”

„Én megyek szívesen — szólta a kollegám követve bennünket — akármerre. A szélrózsa bármely irányba tökéletesen mindegy nekem. Csak annyit óhajtok megjegyezni, hogy mi most tulajdonképpen keletnek megyünk!”

„Vagy nem. — Szól Pista némi haraggal. — Ellenkezőleg mi most nyugatra megyünk.”

„Keletnek megyünk! — Erősödött a kollegám. — Mondom neked, hogy keletnek megyünk!”

„Ostobaság! — Tört ki Pista. — Hiszen ahol van a nap ni!”

„Látom én a napot tisztán. — Engedte meg a kollegám. — Lehet az ott, ahol szerinted, meg a tudomány szerint lennie kell, vagy lehet másutt. Az azonban bizonyos, hogy amikor ma reggel Altenburg mellett eljöttünk, az a különös, hogy azzal a sajátosság sziklával a tetején északra volt tőlünk. Vagyis most nyugattal nézünk farkas szemet.”

„Igazad van. — Ismerte el Pista. — Elfelejtettem, hogy megfordultunk . . .”

(Vége köv.)

Szerkesztői üzenet.

S. Á. Sajnáljuk, a költemények erre a számmá már nem voltak felvevők.

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY TÖRÖK BERTALAN.

Kiadó:

Nagyenyedi Könyvnyomda és Papírárgyár részvénytársaság
Nyomatott a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papírárgyár részvénytársaság könyvnyomdájában.

KIS HIRDETÉSEK.

Minden hirdetés 10 szóig 40 fillér, azon túl minden szó 4 fillér. A hirdetés bélyegdíjmentes. Levélbeli tudakozódásra szívesen válaszolunk, ha postabélyeg mellékeljük. Hirdetéseket a kiadóhivatal vesz fel.

Jóhangu czimbalom eladó. Tóth-utca 7.

Nagyenyedi Kisegítő Takarékpénztár P. t.

Alaptőke: 200,000 korona.

Elfogad betéteket évi 5%-ra. Előnyös kölcsönt nyújt váltóra és betéblázasra.

Nyitva minden hétköznap délelőtt 9—12 óráig.

18587.

szám.

VI./2. 903.

Versenytergálási hirdetmény

telepesházak építési faanyagának szállítására.

A marosludasi (Torda-Aranyos vm.) állami telepen a folyó évben felépítendő **41 telepesházhoz** szükséges építési faanyagok u. m. gerendák, deszkák és léczek szállításának vállalatban való biztosítása céljából **folyó évi április hó 8-án d. e. 11 órakor** az alább megnevezett hivatal, hivatalos helyiségében írásbeli ajánlati tárgyalások fognak tartatni.

Az ajánlatok 1 koronás bélyeggel ellátva és az ajánlati összeg 5 (öt) százalékának letételéről szóló adóhivatali nyugtával felszerelve, a marosludasi m. kir. birtokkezelőségnek, legkésőbb a fent említett határidőig nyújtandók be, mely hivatalnál nemkülönbö gazdasági műszaki hivatalomnál (Budapest, V. Vécsey-utca 3. sz.) a vállalati részletes feltételek a rendes hivatali órákban megtekinthetők és a szállítandó faanyag költségvetési mintái az egységárra és a vállalati pénzüszsre vonatkozó rovatok kitöltése végett díjtalanul átvehetők.

Az ajánlatok egyéb kellékeire nézve az általános feltételek ötödik szakaszának határozmányai irányadók.

Elkészve beérkezett vagy utóajánlatok, továbbá táviratok figyelembe vételni nem fognak.

Fentartom magamnak a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül az ajánlati összegre való tekintet nélkül szabadon választhassak.

Budapest, 1903. márczius 8.

M. kir. földmivélségügyi miniszter.

126 1-2

Állattenyésztő gazdák figyelmébe!

Az „Alsófehérvármegyei Gazdasági Egyesület”
Nagyenyeden, 1903. évi május hó 4-én

tenyészállat-kiállítás

r e n d e z.

122 2-6

Dijazás alá esnek:

- I. Magyar erdőlyi fajtánál: községi bikák, borjas tehének, tenyésztehének és úszók.
- II. Havasi, esetleg pinzgauai fajtánál: 1—3 éves bikák, tehének és úszók.
- III. Sertés: Kisbirtokosok kanjai.
- IV. Juhok: Kisbirtokosok kosai.

Kitűzve 50 különböző díj
1000 korona értékben.

Bejelentések intézendők
SZÉKELYHIDY VIKTOR
gazd. egy-s. titkár urhoz
NAGYENYEDRE,
hol a kiállítást illetőleg bővebb
felvilágosítás nyerhető.

18568. sz.

Versenyárgyalási hirdetmény

telepes házak föld és kőműves-; ács-, asztalos-, lakatos-, üveges- és mázoló-; továbbá cserépfedő-munkáira nézve.

A marosludasi (Tordaanyos m.) állami telepen a folyó évben felépítendő **41 telepes házon** teljesítendő föld és kőműves-; ács-, asztalos-, lakatos-, üveges- és mázoló-; továbbá cserépfedő-munkák végrehajtásának vállalatban való biztosítása ezéjjából **folyó évi április 14-én d. e. 11 órakor** az alább megnevezett hivatal hivatalos helyiségeiben írásbeli ajánlati versenyárgyalások fognak tartatni.

Az ajánlatok 1 koronás bélyeggel ellátva és az ajánlati összeg 5 (öt) százalékának letételéről szóló adóhivatali nyugtával felszerelve a felépítendő telepes házakon létesítendő építési munkákra és pedig az egyes munkanemek szerint külön-külön a marosludasi m. kir. birtokkezelősnél, legkésőbb a fentemlített határidőig nyújtandók be, amely hivatalnál, valamint gazdasági műszaki hivatalomnál (Budapest V, Vécsey-u. 3. sz.) a vállalati részletes feltételek a rendes hivatali órákban megtekinthetők és az egyes munkák költségvetési mintái az egységárra és a vállalati pénzösszegre vonatkozó rovatok kitöltése végett díjtalanul átvehetők.

Az ajánlatok egyéb kellékeire nézve az általános feltételek 5. szakaszának határozmányai irányadók.

Ajánlatok nemcsak a felépítendő összes telepes házak illető munkanemeire, hanem a telepes házak egy részére is elfogadtnak.

Elkésve beérkezett, vagy utóajánlatok, továbbá táviratok, figyelembe vétetni nem fognak.

Fenntartom magamnak a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül az ajánlati összegre való tekintet nélkül szabadon választhassak.

Budapest, 1903. évi március hó 8 án.

120 2-2 M. kir. földmívelésügyi miniszter

Naponta kétszer friss sütemény.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szíves figyelmét **csemege- és péküzletre** felhívni. Különösen figyelmébe ajánlom a n. é. közönségnek kitűnő minőségű boraimat, melyeket a medgyesi Czeli Frigyes és fia cég pinczejéből szereztem be.

1 liter finom asztali bor	—64 kor.
1 " " pécseye " "	—80 " "
1 " " rizling " "	1— " "
7 deczi csemege gyógy Küküllő gyöngye	2-40 " "
3 1/2 " csemege gyógy Küküllő gyöngye	1-30 " "
7 " csemege gyógy rizling	2-20 " "
3 1/2 " " " tramini	2— " "
3 1/2 " " " som	1-20 " "
5 " " " legfinomabb aszu	1-40 " "
3 1/2 " " " Leanyka	1— " "

Továbbá kaphatók: naponta friss **szebeni felvágottak**, valamint **csemege-sajt** és friss **székely turó**, ugyszintén **finom likörök**, **tea-sütemény**, **tea**, **rum**.

T. vevőim szíves pártfogását továbbra is kérve, maradok tisztelettel

Beer G. Dániel,
sütő.

9 11-*

Naponta kétszer friss sütemény

1903. évi

73. szám.

Árlejtési hirdetmény.

A Marosújvári Hitelszövetkezet 17000 korona költségeliránnyal Marosújvárt **gabonarak-tárt** épít, melyre nézve a versenyárgyalást **folyó évi április hó 3-án d. u. 3 órakor saját helyiségében** tartja meg.

Melyre vállalkozni szándékozók meghivatnak. Terv, rajz és építési feltételek megtekinthetők a Hitelszövetkezet igazgatóságánál.

Marosújvárt, 1903. március hó 18-án.

Maros-Ujvár és vidéki ipari és gazdasági hitelszövetkezet mint az országos Központi Hitelszövetkezet tagja.

123 1-2

Sz. 4759--1902. tkvi.

Árverési hirdetményi kivonat.

A balázsfalvi kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság közhírre teszi, hogy Mendl Simon balázsfalvi cég végrehajtónak Csizstéán Vaszilie végrehajtást szenvedő ellen 700 korona 53 fillér s jár. iránti végrehajtás ügyében a balázsfalvafalusi 44 számú tkvben A + 13 r. sz. 142, 143 hr. sz. ingatlanára 358 korona, a 14 r. 415 hr. sz. 20 kor. s a 15 r. 441 hr. sz. alatt foglalt ingatlanokra 344 koronában megállapított kikiáltási árban a végrehajtási árverést elrendelte, s hogy a fentebb megjelölt ingatlanok az **1903. évi április hó 25-én d. e. 10 órakor** alulírt telekkönyvi irodában tartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is el fognak adatni.

Árverezni szándékozók végre kötelesek az ingatlanok kikiáltási árának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-ez. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított óvadékképes értékpapirokban a kikiáltott kezéhez letenni, avagy az 1881. évi LX. t.-ez. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. bíróság mint tkvi hatóságtól.

Balázsfalván, 1902. évi december hó 23-án

Csiszér,
kir. aljárásbíró.

123 1-1

Várszeg-utcza 18. szám alattj

4 szobás lakás
minden hozzá tartozókkal

kiadó

esetleg **eladó.**

Értekezhetni

a kiadóhivatalban.

127 1-3

Zárt üveges és nyitott 8 oszlopos gyászokcs mindig rendelkezésre áll.

Tángerl József
temetkezési intézete

NAGYENYEDEN, Fötér 4., lakás ugyanott az emeleten.

Alulírott a legmélyebb tisztelettel utalni bátorkodom intézetemnek rövid 3 évi fennállása óta szerzett azon **elismerésekre**, melyeket az eltakarítások körüli **ezere-moniáknak**, pontos, ildomos, kegyeletteljes és szakavatott eljárásomért bírok, úgy a főnemesség, mint a földbirtokosság és a t. közönség részéről.

Itt szerényen legyen szabad megjegyznem, hogy ezen elismerések és fokozódó bizalom teljes megnyerhetése és jövőbeni megtartása a n. é. közönség részéről arra ösztönzött, hogy — nem tekintve fáradság és anyagi áldozatot — intézetemet, több hazai nagy városok temetkezési intézeteinek színvonalára emeljem.

Ujjonnan szerzett beruházási tárgyaim, melyek a n. é. közönség részéről intézetemben bármikor megtekinthetők, lehetővé teszik, hogy az általam rendezett **temeté-seket** a legimpozansabb menet és legszigorubb felügyelet alatt a legjutányosabb árak mellett eszközölhessem.

Mindezekből kifolyólag a legalázatosabban ajánlom magam, előforduló gyász esetek alkalmával az eltakarítás foganatosítására, személyesen intézkedem minden megbízás felett és minden igyekezettel azon vagyok, hogy megbízóim teljes elismerését és bizalmát kiérdemeljem.

A n. é. közönség szíves pártfogását kérve, maradtam

Nagyenyed, 1903. március hó 10-én

kiváló tisztelettel

Tángerl József.

103 6-*

Koszoru-szalagok.

Összes kávé fajokat leszállított áron ajánlom.

Mint az általánosan legjobbnak és megbízhatónak elismert Mauthner Ödön cégnek bizományosa van szerencsém tudatni, hogy

MAUTHNER-féle **kerti vetemény, virág és gazdasági magvak**

megerkeztek, mind leblombázott áruk, teljesen jót állók, úgy szinten megérkeztek gazdasági cikkek: **gereblyék, ásók, kapák, szántó-vasak**, mind a magyar ipar termékei, jó munka, jutányos áron.

A legjobbnak ismert hatású keserűviz 2-3 napig tart „**Ferencz József**“ keserűviz nálam kapható, ugyszintén az alábbi ásványvizek friss töltésben:

Borszéki borviz	Giesshübli	Salvátor
Bikszádi	Karlsbadi	Selters
Bilinyi	Krondorf	Sztójakai
Budai (Ferencz József, Loser János hor-gony jegyű)	Levicói	Szobránczi
Előpatáki	Margit	Parádi keserű
	Marienbadi	Parádi Arzénes

Egy 4 szoba, konyha, pincze és melléképületekből álló lakás Szent-György naptól április 24-től kiadó.

BISZTRITSÁNY LAJOS.

Rézgátlaz. Vermorel! permetezők, Raffia szőlőkötöző legolesőbb árban, kékkő szőő és növények permetezésére leszállított áron.

6 12-*

Korona tyukszem és bórkenyenyedés ellent legjobb tapasz kizárólagos árusítója.

Legjobb hírnevű vizimalmi lisztek raktára.

Fa- és érczkoporsó-raktár.

Sirkoszoruk

Hirdetéseket!
 felvesz a kiadóhivatal:
 Földes Ede könyvkereskedése Bethlen-utca 2.

„Rapid“ nélkülözhetlen tisztító szer,
 1 kis üveg 20 fillér.

Vorobicz Kálmán
 vászon-, női és férfi divat, kézmű- és rövidáru-üzlete
 Nagyenyed, Főtér (Hid mellett.)

Van szerencsém a nagyérdemű közön-
 ség szives tudomására hozni, hogy
 Nagyenyed és vidéke részére a kolozsvári

„KRISTÁLY“
 gőzmosó- és tisztító-intézet

képviselőt átvettem, hol remek tisztítá-
 s eszközöket férfi- s női fehér-
 neműek s ruhadarabokban.

Árjegyzék üzletemben mindenkor kapható.

Egyben van szerencsém tudatni, hogy
 az idény előrehaladottsága folytán

őszi és téli árucikkem
 u. m. kelmék, barchetek, keztük, haris-
 nyák, sapkák s más hasonnemű cikkek
tetesem árengedménnyel
 lesznek üzletemben elárusítva.

Csak rövid ideig.
 Kötő tisztelettel
Vorobicz Kálmán.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan
 eszközöltetnek.

Magyarnak **PÉCS**, Németnek **BÉCS**.
 Ne küldjük pénzünket külföldre!
 A legjobb órákat és
 ékszereket küld **SCHÖNWALD IMRE** órás és ékszerárugyáros
 Nem tetsző tárgyakért a pénzt visszaküldöm vagy kicserélem. — Három évi jótállással.

Kitűnő szerkezetű schweizi nickel
 zsebóra 3 frt.

Kitűnő járású tula horgonyremontoir
 óra, aranyozott szegélylél és Magyar-
 ország domborművü ezimerével 9 frt.

Valódi kettős fedelű ezüst remon-
 toir óra. Igen jó járású szerkezet-
 tel, pompásan vésett és aranyozott
 keretű tokban, ára 16 korona.
 Hasonló aranyozott keret nélküli
 12 korona.

Harangbésztlő óra 21
 cm. magas, gyönyörű szépen
 fényezett nickeltokban, erős,
 hosszantartó esengő hanggal,
 tömör acélhorgonynyal, el-
 állító szerkezettel 1-ső rendű
 minőség 2 frt 60 kr.

Rafael
 Madonna
 amulett
 színes, tűzzo-
 márczos ara-
 nyozott ezüst-
 től 1 frt 50 kr.
 Ugyanaz
 aranyból 3 frt.

Szt. Antal szob-
 or tömör
 ezüsből, oxi-
 dáva 1 frt
 80 kr.

Szent Antal amu-
 lett, színes tűzzo-
 mánczu aranyozott
 ezüsből 2 frt.
 Ugyanaz aranyból
 3 frt 50 kr.

Kakas ébresztő óra, diszített
 számlappal, kiváló jó mű-
 vel, 18 cm. magas 2 frt
 20 kr.

Minden tárgy a kir. főpénzverdehivatal által megvizsgálva és bélyegezve.
 Kitüntetve állami és aranyérmekkel. Több ezer elismerő levél birtokomban van.
 Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve küldetük.

VAJNA MIKLÓS
 SZÉKELYHIDY JÁNOS utóda
 uri és női divatáruháza Nagyenyeden.

Kedves kötelességemnek tartom Nagyenyed város és vidéke nagyrabecsi t. vevőközönségének szives tudomására hozni, hogy a
 tavaszi és nyári újdonságok óriási nagy választékban megérkeztek, melyeknek izléses megválasztását személyes fentlétem alkal-
 mával hazai és külföldi gyárosoknál szereztem be.

Hölgyek figyelmébe!

Legmodernebb selymek, szövetek, Noppe-Zeffirek, Voal delainek, batiztok, székesfehérvári és óbudai jó mosó atl. szatinok és
 kretonok, ruhavásznak, himzeit batiztok és piquek. Bármely divatlap szerinti ruhadiszek, rumburgi, creas és pamutvásznak. Különös
 figyelembe ajánlom az „Enyedi“ vásznat, mely rövid idő alatt igen nagy kelendőségnek örvend, kitűnő jó minőség, 80 cm. széles,
 23 méteres végekben és háromféle kivitelben hoztam forgalomba.

Szám:	1.	2.	3.
frt	4.90	5.30	5.60

Menyasszonyi kelengye 600 koronától 10000 koronáig.
 Meglepő szép aplicált gypju, selyem és csipke-függönyök, csipke-storok, szőnyegek, butorszövetek, ágy és asztalterítők.
 Legújabb nap- és esőernyők.
 Állandó nagy raktár kézi munkákban és hozzávalókban. Himzőgépekhez való selymek minden szín és árnyalatban.

URAK FIGYELMÉBE!
 Brassói ruhaszövetek, saját gyártmányu ingek, magyar gyártmányu kalapok, nyakkendők, gallér és kézellők, sétabotok, nyakkendőtűk,
 óralánczok, szivartárczák, ing- és kézelő-gombok pazar kivitelben.

Világhírű női és férfi pécsi keztük!
 Állandó nagy raktár női, férfi, fiu és leányka-czipőkben, ugyszintén harisnyákban.

Melyek után magamat a nagyrabecsi t. vevőközönség
 szives jóindulatába és pártfogásába ajánlom,
 illő tisztelettel

VAJNA MIKLÓS.